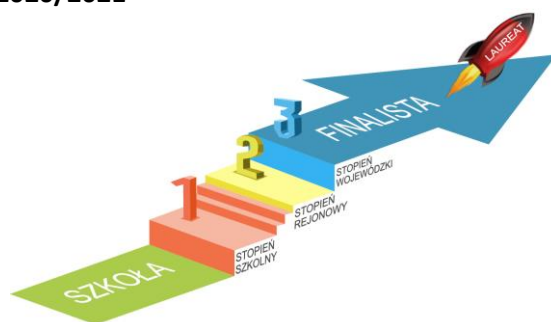

**OBSZARY WYMAGANEJ WIEDZY, ZAKRES OCZEKIWANYCH UMIEJĘTNOŚCI I WYKAZ POMOCNEJ
LITERATURY NA POSZCZEGÓLNYCH STOPNIACH WOJEWÓDZKIEGO KONKURSU GEOGRAFICZNEGO
dla uczniów szkół podstawowych województwa wielkopolskiego
w roku szkolnym 2020/2021**

I. Temat wiodący – hasło konkursu:

„Znad Wisły i Odry ku wschodzącemu Słońcu”

II. Zakres wiedzy wymaganej od uczestników na poszczególnych stopniach konkursu

1. W konkursie obowiązuje zakres wiedzy (treści nauczania) określony w podstawie programowej kształcenia ogólnego w zakresie geografii na II etapie edukacyjnym.
(Dz. U. z 2017 r. poz. 356, z późn. zm.)
<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170000356/O/D20170356.pdf>
2. W konkursie obowiązuje zakres wiedzy (treści nauczania) wykraczający poza podstawę programową i określony w dalszych punktach.

A. Stopień szkolny

Wiadomości obowiązujące na stopniu szkolnym obejmują podstawę programową oraz:

- 1) lądy i oceany na Ziemi - rozmieszczenie mórz i oceanów na Ziemi; wyprawy geograficzne; jednostki ukształtowania powierzchni na poszczególnych kontynentach
- 2) krajobrazy świata - wilgotny las równikowy, tajga, lasy liściaste zrzucające liście na zimę; sawanna; step (preria, pampa, llanos, puszcza); pustynie gorące (piaszczyste, żwirowe, skaliste) i lodowe; tundra; makkia i krajobraz śródziemnomorski; busz, scrub i chapparal; krajobraz wysokogórski na przykładzie Tatr, Himalajów i Andów; strefowość klimatyczno-glebowo-roślinna; piętrowość roślinna Tatr, Kilimandżaro, Himalajów, Andów;
- 3) Ziemię w Układzie Słonecznym - ciała niebieskie Układu Słonecznego i ich cechy; Ruch wirowy i obiegowy Ziemi; Cechy ruchu wirowego i obiegowego Ziemi; Następstwa ruchów Ziemi; Czas na Ziemi; Wysokość górowania Słońca na różnych szerokościach geograficznych
- 4) współrzędne geograficzne: szerokość i długość geograficzna; położenie matematyczno-geograficzne punktów i obszarów; rozciągłość południkowa i równoleżnikowa
- 5) geografie Polski, np.:
 - a) położenie, obszar i granice Polski;
 - b) położenie matematyczne Polski;

- c) krajobrazy naturalne - pasowość rzeźby (cechy nizin nadmorskich, pojezierzy, nizin środkowej Polski, wyżyn, kotlin i gór - fałdowych i zrębowych);
- d) podział polityczno-administracyjny Polski;
- e) wpływ zlodowaceń na rzeźbę Polski (cechy obszaru młodogłacialnego na pojezierzach i w górach oraz starogłacialnego na pozostałym obszarze kraju);
- f) zróżnicowanie gór w Polsce;
- g) cechy klimatu Polski i poszczególnych jego elementów;
- h) Morze Bałtyckie;
- i) główne cechy sieci hydrograficznej Polski (dorzecza, zlewiska, typy i rozmieszczenie jezior);
- j) typy i rozmieszczenie lasów w Polsce;
- k) parki narodowe w Polsce i ich główne cechy oraz rozmieszczenie.

B. Stopień rejonowy

Na stopniu rejonowym obowiązuje zakres wiedzy i umiejętności obowiązujące na stopniu szkolnym z poszerzeniem o geografie Azji oraz materiał ponad podstawę programową obejmujący:

- 1) teorię tektoniki płyt litosfery i procesy na granicach płyt (wulkanizm, plutonizm, trzęsienia ziemi, ruchy górotwórcze) oraz ich występowanie i skutki na przykładzie Azji
- 2) ukształtowanie pionowe i poziome Azji;
- 3) klimaty Azji (od okołobiegunowego po równikowy wybitnie wilgotny);
- 4) Azja kontynentem rekordów;
- 5) hydrosferę Azji - główne rzeki - występowanie, reżimy, zlewiska i wykorzystanie gospodarcze; jeziora - ich geneza, zasolenie i występowanie; Bajkał, Morze Kaspijskie i problem Jeziora Aralskiego;
- 6) gleby (z podstawowymi profilami glebowymi: bielkowa, brunatna, tundrowa, mady, czarnoziemy, gleby górskie, czerwone gleby laterytowe), roślinność naturalna i zwierzęta Azji;
- 7) polskie ślady w Azji;
- 8) wybrane problemy i regiony geograficzne Azji z podstawy programowej.

C. Stopień wojewódzki

Na stopniu wojewódzkim obowiązuje zakres wiedzy i umiejętności ze stopnia szkolnego i rejonowego oraz zagadnienia dotyczące geografii społeczno-ekonomicznej Polski i Azji:

- 1) podział polityczno-administracyjny Polski i Azji (ze stolicami);
- 2) demografia Polski i Azji (rozmieszczenie ludności i gęstość zaludnienia - ekumena, subekumena, anekumena; zróżnicowanie przyrostu naturalnego, zróżnicowanie etniczne, religijne z najważniejszymi miejscami kultu religijnego; zróżnicowanie ludności wg płci i wieku; przyczyny i skutki migracji);
- 3) wielkie aglomeracje Azji i ich problemy, rodzaje (aglomeracje monocentryczne, konurbacje, megalopolis) oraz rozmieszczenie wielkich miast;
- 4) rolnictwo Polski i wybranych krajów azjatyckich (Izrael, Indie, Chiny, Indonezja, Malezja, Mongolia, Turcja);
- 5) surowce mineralne Polski, ich rozmieszczenie i eksploatacja oraz wykorzystanie;

- 6) surowce energetyczne Azji - ich rozmieszczenie i eksploatacja;
- 7) przemysł zaawansowanych technologii, technopolia Azji;
- 8) obszary koncentracji przemysłu w Polsce i Azji; typy okręgów przemysłowych (wielkomięjskie, transportowe i surowcowe) oraz ich rozmieszczenie na mapie; proces restrukturyzacji przemysłu;
- 9) transport kolejowy, drogowy i żegluga morska w Polsce i Azji;
- 10) atrakcje turystyczne Polski i Azji;
- 11) parki narodowe Polski i obiekty wpisane na listę UNESCO w Polsce;
- 12) konflikty zbrojne i terroryzm na terenie Azji;

III. Zakres oczekiwanych od uczestników umiejętności

1. Analizowanie danych geograficznych i formułowanie wniosków na ich podstawie.
2. Korzystanie z planów, map, fotografii, rysunków, wykresów, diagramów, danych statystycznych, tekstów źródłowych oraz technologii informacyjno-komunikacyjnych, przetwarzania i prezentowania informacji geograficznych.
3. Interpretowanie map różnej treści. Interpretowanie schematów, rysunków, diagramów, tekstów źródłowych, fotografii.
4. Określanie związków i zależności między poszczególnymi elementami środowiska przyrodniczego, społeczno-gospodarczego i kulturowego, formułowanie twierdzeń o prawidłowościach, dokonywanie uogólnień.
5. Ocenianie zjawisk i procesów społeczno-kulturowych oraz gospodarczych zachodzących w Polsce i w różnych regionach świata.
6. Formułowanie hipotez oraz proponowanie rozwiązań problemów dotyczących środowiska geograficznego.
7. Umiejętność obliczenia:
 - a) odległości na mapie i odległości rzeczywistej,
 - b) powierzchni na mapie i powierzchni rzeczywistej,
 - c) przeliczania skal: mianowanej, liczbowej, połowej,
 - d) wysokości względnej,
 - e) rozciągłości południkowej i równoleżnikowej,
 - f) wysokości górowania Słońca w pierwsze dni astronomicznych pór roku na różnych szerokościach geograficznych,
 - g) czasu słonecznego i strefowego,
 - h) temperatury po dwóch stronach zbocza (przemiany adiabatyczne) na podstawie rysunku,
 - i) średniej temperatury rocznej, amplitudy rocznej temperatury,
 - j) sumy opadów rocznych,
 - k) przyrostu naturalnego i rzeczywistego,
 - l) stopy (wskaźnika) przyrostu naturalnego i rzeczywistego,
 - m) gęstości zaludnienia,
 - n) współczynnika feminizacji,
 - o) salda migracji,
 - p) wskaźników: lesistości, urbanizacji,
 - q) wielkości plonów i wielkości zbiorów.

IV. Wykaz literatury pomocnej dla uczestnika i nauczyciela w procesie przygotowania do udziału w konkursie

A. Stopień szkolny

- 1) Podręczniki i zeszyty ćwiczeń do szkoły podstawowej;
- 2) Mapy tematyczne z geografii Polski - Atlas Nowa Era dla liceów ogólnokształcących i techników, Warszawa 2019, s. 172-194;
- 3) Mapa fizyczna Polski na stronie:
 - https://www.geografia24.eu/index.php?strona=120_mapa_polski
- 4) Mapa fizyczna świata w skali 1: 100 000 000.
Atlas Nowa Era dla liceów ogólnokształcących i techników, Warszawa 2019 s. 14-15;
- 5) Mapy:
 - a) Świat - krajobrazy,
 - b) Świat - potencjalna roślinność naturalna,
 - c) Świat – zwierzęta.
 - www.wiking.edu.pl/show_image.php?type=animation&f=geografia/animations/swiat_roslinnosc_02.swf
 - www.wiking.edu.pl/show_image.php?type=animation&f=geografia/animations/swiat_mapa_zwierzat.swf
- 6) Flis J., Szkolny słownik geograficzny WSiP (wydanie dowolne);
- 7) Richling A., Ostaszewska K. (red): Geografia fizyczna Polski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005;
- 8) Tablice geograficzne; praca zbiorowa pod red. W. Mizerskiego i J. Żukowskiego; Grupa Wydawnicza Adamantan s.c., Wydanie IX, Warszawa 2014;
- 9) Balon J., Desperak J.: Tablice geograficzne, Wydawnictwo Park Sp. z o.o., Bielsko-Biała 2005;
- 10) Baciak J.: Obliczenia i odczyty w geografii:
 - <http://spdolsk.pl/wp-content/uploads/2016/02/Obliczenia-w-geografii-1.pdf>
- 11) Mały Rocznik Statystyczny Polski, GUS 2019:
 - <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/maly-rocznik-statystyczny-polski-2019,1,21.html>
- 12) <https://encyklopedia.pwn.pl>
- 13) www.epodreczniki.pl
- 14) www.wiking.edu.pl

B. Stopień rejonowy

- 1) Literatura obowiązująca na poprzednim stopniu konkursu;
- 2) Mapy tematyczne dotyczące Azji z Atlasu Geograficznego Nowej Ery dla liceów; ogólnokształcących i techników do nowej podstawy programowej, Warszawa 2019 strony 92-113;
- 3) Mapy Azji:
 - https://www.geografia24.eu/index.php?strona=100_1_mapa_swiate_krainy#galeria_krainy-4

- https://www.geografia24.eu/index.php?strona=100_2_mapa_swiatea_hydrografia#galeria_hydrografia-4
 - https://www.geografia24.eu/index.php?strona=100_3_mapa_swiatea_miasta#galeria_miasta-4
- 4) Makowski J.: Geografia fizyczna świata; Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006, s.78-147;
 - 5) Najpiękniejsze miejsca na świecie; Wydawnictwo Publicat, Poznań;
 - 6) Cattaneo M., Trifoni J.: Cuda świata przyrody pod patronatem UNESCO; Wydawnictwo ARKADY Sp. z o.o., Warszawa 2004, 2008;
 - 7) Słaboczyńscy W. i T.: Słownik Podróżników Polskich, Wiedza Powszechna, Warszawa 1992;

C. Stopień wojewódzki

- 1) Literatura obowiązująca na poprzednich stopniach konkursu;
- 2) Atlas geograficzny do liceów ogólnokształcących i techników wydawnictwa Nowa Era, Warszawa 2019;

V. Propozycja źródeł uzupełniających

- www.ngs.pl
- www.nationalgeographic.com
- www.stat.gov.pl